

Code No. 5461

Roll No.

SET : D

**D. El. Ed. 2nd Year Exam., August – 2021
(Admn. Year 2018 & 2019)**

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।

5461/(Set : D)

P. T. O.

5461/(Set : D)

- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- (vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

सामान्य निर्देशाः –

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यः च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नानाम् संख्या अवश्यमेव लेखनीया।

भाग - क

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु द्वयोः प्रश्नयोः व्याख्या कार्या - $2 \times 3 = 6$

- (क) विभिन्नशिक्षायाः आयोगेषु एवं पाठ्यक्रमे संस्कृतस्य स्थानविषये एकं निबन्धं लिखत।
- (ख) संस्कृतगद्यरचनायाः महत्त्वं प्रदर्शयन् विभिन्नेषु स्तरेषु गद्यशिक्षणस्य उद्देश्यं निर्धारयत्।

5461/(Set : D)

2. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः – $1 \times 3 = 3$

(क) वर्तमानसमये व्याकरणशिक्षणस्य का व्यवस्था वर्तते ? अत्र भवतः कः विचारः ?

(ख) “मुखं व्याकरणं स्मृतम्” अस्य वचनस्य समीक्षां कुर्वन् संस्कृतव्याकरणस्य विशेषतासु प्रकाशं पातय ।

3. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः – $1 \times 3 = 3$

(क) आदर्शप्रश्नपत्रस्य निर्माणाय कानि-कानि सोपानानि सन्ति ?

(ख) मूल्यांकनस्य स्वरूपं तथा तस्य विशेषतासु प्रकाशं पातय ।

4. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः लेखनीय – $1 \times 3 = 3$

(क) सूक्ष्मशिक्षणं किम् अस्ति ? सूक्ष्मशिक्षणस्य अस्माकं देशे शिक्षणप्रशिक्षणस्य महत्त्वं लाभं च बोधयत ।

(ख) पाठयोजनायाः कोऽभिप्रायः ? पाठयोजनायाः विभिन्नेषु प्रकारेषु प्रकाशं पातय ।

5. एकः प्रश्नः समाधेयः – $1 \times 5 = 5$

(क) छन्दसः परिचयं यच्छन् छन्दसः भेदानां वर्णनं कुरुत ।

(ख) व्याकरणशिक्षणस्य उद्देश्यं बोधयन् संस्कृतव्याकरणशिक्षणस्य विधीनां उपरि प्रकाशं पातय ।

भाग - ख

6. वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि -

15 × 1 = 15

(क) क्रियान्वयि भवति ।

(i) समासः (ii) सन्धिः

(iii) अलंकारः (iv) कारकम्

(ख) संस्कृतभाषायां कति कारकाणि सन्ति ?

(i) षट् (ii) सप्त

(iii) अष्ट (iv) नव

(ग) अलंकरोति किं भवति ?

(i) छन्दः (ii) अलंकारः

(iii) नेत्रम् (iv) कर्णः

(घ) अष्ट (8) वर्णाः कस्मिन् छन्दसि भवन्ति ?

(i) अनुष्टुप् (ii) इन्द्रावज्रा

(iii) उपेन्द्रवज्रा (iv) मन्दाक्रान्ता

(ड) 'पीताम्बरः' अत्र कः समासो भवति ?

(i) अव्ययीभावः (ii) बहुव्रीहिः

(iii) कर्मधारयः (iv) तत्पुरुषः

(च) 'तददोषौ शब्दार्थौ सगुणौ पुनरनलंकृती क्वापि काव्यम्' कस्य काव्यलक्षणम् अस्ति ?

(i) मम्मटस्य (ii) कालिदासस्य

(iii) बाणभट्टस्य (iv) भासस्य

(छ) यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥

एषः श्लोकः कस्मात् ग्रन्थात् उद्धृतोऽस्ति ?

(i) कादम्बरीतः (ii) गीतातः

(iii) रामायणतः (iv) मध्यमतः

(ज) छन्दोसहितं कथ्यते ?

(i) पद्यम् (ii) गद्यम्

(iii) रामायणम् (iv) महाभारतम्

(झ) छन्दोविहीनं कथ्यते ?

(i) पद्यम् (ii) चम्पूः

(iii) गद्यम् (iv) रामायणम्

(ञ) '..... व्याकरणं स्मृतम्' रिक्तस्थानं पूरयत ।

(i) कर्णः (ii) नासिका

(iii) हस्तः (iv) मुखम्

(ट) 'अष्टाध्यायी' इत्यस्याः रचयिता कोऽस्ति ?

(i) पाणिनिः (ii) कालिदासः

(iii) भासः (iv) कृष्णः

(ठ) 'धातुतः' पूर्वं कस्य प्रयोगो भवति ?

(i) रामस्य (ii) रमायाः

(iii) प्रत्ययस्य (iv) उपसर्गस्य

(ड) व्याकरणशिक्षणस्य श्रेष्ठविधिः कोऽस्ति ?

(i) आगमविधिः (ii) प्रयोगविधिः

(iii) सहयोगविधिः (iv) उत्तरविधिः

(ढ) यत्र पूर्वपदार्थः प्रधानः कः समासो भवति ?

(i) बहुव्रीहिः

(ii) तत्पुरुषः

(iii) अव्ययीभावः

(iv) द्वन्द्वसमासः

(ण) 'अधिहरि' अत्र कः समासो विद्यते ?

(i) तत्पुरुषः

(ii) बहुव्रीहिः

(iii) कर्मधारयः

(iv) अव्ययीभावः
